

IRÁNYELVEK A TUDOMÁNYOS FOKOZATOK RENDSZERÉNEK MÓDOSÍTÁSÁHOZ.

Az irányelvek kialakításához elengedhetetlenül szükséges a tudományos fokozatok eddigi rendszerének és az aspiránsképzésnek értékelése. Ezzel kapcsolatban a következőket állapíthatjuk meg:

Az egész rendszer sokat tett a tudományos kutatás ösztönzéséért. Előmozdította a nyilvános viták tudományfejlesztő légkörét. Jelentős anyagi támogatással segítette a kutatók képzését és fejlődését. Hozzájárult ahhoz, hogy egyes tudományterületek belül országos viszonylatban is a fokozatok egységes mértéke alakuljon ki. Elősegítette egyes hazánkban nem képviselt tudományágak bizonyos megalapozását.

A kétségtelenül jelentős eredmények mellett a tudományos fokozatok új rendszerének bevezetése óta fokozódó súlyos hibák: az egyoldalú politikai szempontok érvényesítése, mind az aspiránsok kiválasztásánál, mind a tudományos fokozatok odaítélésénél; az aspiránsképzésnél a mennyiségi növekedés a minőség emelkedése helyett; az egyetemi tudományos címek megszüntetése; a minősítési rendszer és az aspiránsképzés centralizáltsága és az ezzel járó bürokrácia; az egyetemi tanárokból és a volt egyetemi magántanárokból lett kandidátusok és az aspiránsképzés útján lett kandidátusok egy részének színvonala közötti olykor jelentős különbség akadályozták tudományos életünk egészséges légkörének kialakulását.

A Tudományos Minősítő Bizottság a tapasztalatok alapján közel 2 éve foglalkozik a tudományos utánpótlás és a minősítési rendszer hibáinak kijavításával. 1956. októberében az Akadémia Elnöksége elfogadott az aspiránsképzés és a tudományos fokozatok rendszerére vonatkozó, lényeges változásokat tartalmazó tervet.

Az utóbbi hónapok alatt az aspiránsképzéssel és a minősítési rendszerrel kapcsolatban felmerült újabb észrevételek figyelembevételével a Tudományos Minősítő Bizottság januári ülésén irányelveket dolgozott ki, a tudományos fokozatok rendszerének módosításához. Az Akadémia Elnöksége az irányelveket elfogadta és hozzászólásra elküldte az Akadémia tagjainak, az egyetemeknek, kutatóintézeteknek.

A szóbeli és írásbeli hozzászólások nagy többsége egyetértett az akadémiai és egyetemi minősítési rendszer párhuzamosságának megvalósításával. Általában csak a részletek tekintetében merültek fel észrevételek. Ezeket az észrevételeket a Tudományos Minősítő Bizottság megvitatta és ahol ez lehetséges volt beillesztette a javaslatba.

Az irányelvek konstrukcióját érintő leglényegesebb módosító javaslat az Akadémia Műszaki Tudományok Osztálya, ill. a Műszaki Egyetem részéről hangzott el. Ez a javaslat lényegében össze kívánja olvasztani az egyetemi és az akadémiai fokozatok rendszerét oly módon, hogy az egyetemi doktori fokozatot a jelen-

legi kandidátusi fokozat színvonalára emelné és egységesen "tudományok doktora" címmel óhajtaná megjelölni /pl. műszaki tudományok doktora, filozófiai tudományok doktora/. A jelenlegi tudományok doktora fokozatot ez a javaslat akadémiai doktor elnevezéssel jelölné.

A TMB a fenti javaslatot az alábbi indokok alapján nem tartja elfogadhatónak:

- a./ A fenti javaslat megvalósíthatatlannak látszik az orvostudomány és a jogi tudományok területén, mivel itt az egyetemeken a diploma megszerzésével nyerik el a doktori címet.
- b./ A TMB szükségesnek és hasznosnak tartja az egyetemi doktori cím fenntartását, mivel ez a cím a tudományos pályára készülő fiatalok számára a kandidátusi fokozatnál rövidebb idő alatt elérhető, s fenntartásával a kandidátusi fokozat színvonalát az eddiginél magasabbra emelhetjük.
- c./ Abban az esetben, ha a kandidátusi fokozat helyébe javasolt tudományok doktora fokozat lenne az első tudományos fokozat, akkor nagyon nehezen lenne elkerülhető, hogy az idők folyamán ennek a fokozatnak a színvonala ne degradálódjék lényegében a régi egyetemi doktori címnek megfelelő színvonalra.

A részletekre vonatkozóan az alábbi fontosabb észrevételek hangzottak el az irányelvek vitáiban:

- 1./ A hozzászólások jelentős része a kandidátusi fokozat elnevezésének a megváltoztatását javasolta, de a kandidátusi elnevezés helyett elfogadható javaslat nem merült fel.
- 2./ A tudományok doktora fokozatnak nyilvános vitán való megvédése helyett az Orvostudományok Osztálya a szakakadémikusaiból és doktoraiból alakított bizottság előtti zártkörű vitát javasolt. Tekintettel arra, hogy disszertációs vitáink éppen a nyilvánosság által lendítői lettek a tudományos viták szellemének, - különösen a doktori disszertációk vitái -, ezt a javaslatot nem tartja a TMB elfogadhatónak.
- 3./ Többen javasolták, hogy bizonyos időszakonként az odaitélt tudományos fokozatokat vizsgálják felül, és nem megfelelő tudományos tevékenység esetén a fokozattal járó illetménykiegészítést a TMB vonja meg. A TMB a fenti javaslatot elfogadhatatlannak tartja, mert minden felülvizsgálat az egész tudományos életre káros hatásúnak bizonyulna.

A TMB a tudományos fokozatok rendszerét illetően a következő irányelveket fogadta el:

1./ Az egyetemi dr. és esetleg más egyetemi cím visszaállítása az 1948. előtti egyetemi helyzetnek felel meg, de tudományos életünknek az azóta bekövetkezett szervezeti változásai és fejlődése szükségessé teszi az akadémiai tudományos fokozatok rendszerét is. A TMB javasolja, hogy az egyetemi tudományos címekkel párhuzamosan, azoktól függetlenül az Akadémia, illetőleg a TMB ítéljen oda továbbra is kandidátusi, illetőleg tudományok doktora fokozatot. A kettős rendszerből következik, hogy egyesek akadémiai fokozatra és egyetemi címre is igényt fognak tartani és erre a lehetőséget is meg kell adni. Az egyetemeken a jelenlegi tudományos fokozattal rendelkezők közül saját hatáskörükben doktorrá fogadhatnak az egyetemi szabályzat szerint. Az Akadémia, illetőleg a Tudományos Minősítő Bizottság kandidátusi, illetőleg tudományok doktora fokozatot ítélhet oda szabályszerű eljárás alapján az egyetemi fokozatoktól függetlenül. Mégis a kandidátusi fokozat magasabb tudományos jellegének biztosítására a jövőben helyes lenne általában az egyetemi doktori oklevél elnyerését alapfeltételként megszabni a kandidátusi fokozat megszerzésére.

2./ A TMB a fokozatok kettős rendszerének fenntartása mellett is szükségesnek tartja a fokozatokkal járó illetménykiegészítés rendszerének fenntartását. Az illetménykiegészítés rendszerének fenntartását indokolja, hogy a kandidátusok és a tudományok doktori különböző akadémiai feladatokat látnak el.

Felmerült az a javaslat is, hogy a kandidátusi illetmények a fokozat megszerzésétől számított 10 éven át járjanak, mintegy ösztöndíjként.

3./ A TMB a tudományok kandidátusa elnevezést javasolja változatlanul fenntartani. A tudományok doktora fokozat elnevezését javasolja kiegészíteni az "akadémiai" jelzővel /pl. a műszaki tudományok akadémiai doktora/. A fokozatok idegen nyelven való jelölésére az 1. sz. mellékleten található megoldást javasolja a TMB.

4./ A szervezett aspirantúrában résztvevők számát már az elmúlt két esztendőben nagymértékben csökkentettük. A TMB a szervezett aspirantúrának csökkentett számban való fenntartását sem tartja szükségesnek, mivel véleménye szerint a fiatal tudós névzedéknek döntő mértékben az egyetemi tanszékek és kutatóintézetek fiataljaiból kell kinőniük és ott kell megszerezni a megfelelő egyetemi, illetőleg akadémiai tudományos fokozatot.

A tudományos pályára készülő fiatalok fejlődését az aspirantúrára fordított összeg egyrészéből:

a./ kisszámú meghatározott időre szóló tanársegédi, illetőleg tudományos segédmunkatársi állások rendszeresítésével, /függetlenített aspirantúra helyett/;

b./ belföldi ösztöndíjjal /rendes fizetésen felül/;

c./ 1 maximum 3 éves külföldi ösztöndíjjal kell elősegíteni.

2
Az ösztöndíjak odaitélése és azok felhasználásának ellenőrzése a felállítandó Ösztöndíj Tanácshoz tartozzék. A TMB szükségesnek tartja, hogy a felállítandó Ösztöndíj Tanácsban az Akadémiának kellő szerepe legyen, az ösztöndíjak elosztásában egyes tudományágak fejlesztésének bizonyos tervszerű biztosítása érvényesüljön és az ösztöndíjasok irányításra és ellenőrzésre egy-egy vezető tudóshoz legyenek beosztva.

A jelenlegi aspiránsképzésben részesülők aspiranturájukat az eddigi gyakorlatnak megfelelően fejezzék be.

- 5./ A TMB a jövőre vonatkozólag a kandidátusi fokozat megszerzésének előfeltételeként javasolja megjelölni az egyetemi doktori fokozat megszerzését, illetőleg az orvosi és a jogi egyetemeket végzettek esetében az egyetemi doktori cím elnyeréséhez szükséges feltételekhez hasonló értékű tudományos munkásságot. Az egyetemi doktori fokozat megszerzése után általában 5 év-kivételre esetben 3 év - elteltével disszertáció benyújtásával és annak nyilvános vitán való megvédésével szerzhető meg a kandidátusi fokozat.
- 6./ A TMB feladata marad a tudományok akadémiai doktora és kandidátusa fokozat odaitélése - az Akadémia tudományos osztályainak javaslata alapján - és a minősítés elvi irányítása és ellenőrzése.

Budapest, 1957. április 25.

1. sz. melléklet.

candidátus v. doctor	scientiarum linguisticarum
" "	scientiae litterarum
" "	scientiae historicae /historiarum?/
" "	philosophiae
" "	scientiarum paedagogicarum /paedagogiae?/
" "	scientiarum iurisprudentiae /iuris disciplinae?/
" "	scientiarum geographicarum /geographiae?/
" "	scientiarum historiae artium liberalium
" "	scientiarum musicarum
" "	scientiarum oeconomiearum /oeconomiae?/
" "	scientiarum mathematicarum
" "	scientiarum physicarum
" "	scientiarum chemicarum
" "	scientiarum biologicarum
" "	scientiarum rerum rusticarum
" "	scientiae veterinariae
" "	scientiarum medicinalium
" "	scientiarum pharmacologiae
" "	scientiarum technicarum
" "	scientiarum geologiae et mineralogiae

Rövidítve:

cand. v. doct.	sc, ling,
" "	sc, litt,
" "	sc. hist.
" "	philos. .
" "	sc, paed.
" "	sc, jur. .
" "	sc, geogr.
" "	sc, hist. art. lib.
" "	sc, mus. .
" "	sc, oecon.
" "	sc, math,
" "	sc, phys,
" "	sc: chem.
" "	sc: biol.
" "	sc, r. rust.
" "	sc: veter.
" "	sc: med. .
" "	sc: pharm.
" "	sc: techn.
" "	sc. geol. et min.

Tulzott centralizálás - Rand,
forrat egyet. adja

Járandóság legfeljebb 10 éves

Írta: Ján. a ked. intérdijel
odaitelesve nem elég lehetne